

Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять

Практичні заняття до курсу «Історія української літератури» – це важлива форма опанування дисципліни. Вони покликані доповнити, узагальнити й систематизувати лекційний матеріал, розвинути навички роботи з художніми текстами й науковими першоджерелами, стимулювати пізнавальну активність і творчий пошук.

Літературознавчий аналіз прочитаних текстів (епос, лірика, драма) здійснювати за такою схемою:

АНАЛІЗ ЛІРИЧНОГО ТВОРУ

I. Загальні питання:

- 1) назва твору, ім'я автора;
- 2) назва збірки, складовою якої є вірш;
- 3) рік написання та видання;
- 4) поштовх для створення збірки чи вірша;
- 5) кому присвячений;
- 6) наявність епіграфа, його значення.

II. Теоретичні, літературознавчі питання:

- 1) напрям, якого (яких) стосується вірш чи збірка;
- 2) жанр;
- 3) тема;
- 4) ідея;
- 5) мотиви;
- 6) образ ліричного героя;
- 7) строфіка;
- 8) кількість стоп;
- 9) розмір вірша;
- 10) назва стопи;
- 11) рима чи її відсутність;
- 12) вид рими;
- 13) художньо-зображальні мовні засоби*

*Художньо-зображальні мовні засоби – це: 1) тропи; 2) прийоми милозвучності (звукової організації мови, звукопису): алітерація – повтор приголосних; асонанс – повтор голосних звуків; повторення слів, їх початків (анафора), закінчень (епіфора) тощо; 3) прийоми творення поетичного образу: порівняння людського із зовнішнім, з природою; антропоморфічні порівняння – природа уподібнюється до людини, тотожність краєвиду і настрою, їх взаємозалежність; алегорія – поширення образу на цілий твір; образ-малюнок; наявність контрасту в самому образі.

АНАЛІЗ ДРАМАТИЧНОГО ТВОРУ

I. Загальні питання:

- 1) назва твору, ім'я автора;
- 2) рік написання, рік видання;
- 3) історія написання;
- 4) наявність присвяти, епіграфа.

II. Теоретичні, літературознавчі питання:

- 1) жанр;
- 2) тема та ідея;
- 3) проблематика;
- 4) система образів;
- 5) сюжет;
- 6) композиція;
- 7) художньо-зображальні засоби словесного мистецтва: діалоги, монологи, репліки як

засоби характеристики персонажів; наявність авторської характеристики та коментаря (опис обстановки, поведінки, жестів персонажів, ремарки тощо).

III. Культурологічні питання:

- 1) думки митців, критиків до твору
- 2) власна думка про твір.

АНАЛІЗ ЕПІЧНОГО ТВОРУ

I. Загальні питання:

- 1) назва твору, ім'я автора;
- 2) рік написання, рік видання;
- 3) історія написання;
- 4) наявність присвяти, епіграфа

II. Теоретичні, літературознавчі питання:

- 1) жанр;
- 2) тема та ідея;
- 3) проблематика
- 4) особливості композиції;
- 5) образна система (засоби типізації та індивідуалізації);
- 6) мовностилістичні особливості твору.

III. Культурологічні питання:

- 1) думки митців, критиків до твору;
- 2) власна думка про твір;
- 3) естетична цінність твору.

Практичне заняття № 1

Складна картина літературного процесу 20-30-х років ХХ століття.

План

1. Історична обстановка в Україні у 1917 – 1930-х рр., комплекс проблем соціально-економічного, державно-національного, мовного, культурного характеру та їх вплив на літературне життя.
2. Модерністський дискурс та його різновиди. Розмаїття стилевих течій та художніх манер творчості.
3. Українські літературні журнали, альманахи в 20 – 30-х років ХХ століття, їх роль в організації літературного процесу.
4. Характеристика літературних організацій і угруповань, їх ідейно-естетичні платформи. Роль української національної ідеї.
5. Літературна дискусія в Україні 1925 – 1928 років, її хід та етапи.
6. М. Хвильовий як речник українського національного Відродження (цикл памфлетів «Камо грядеши», «Думки проти течії», «Україна чи Малоросія»). Проблеми, порушені в ході дискусії.

Практичне заняття №2

Вияв модернізму в ранній творчості Павла Тичини

План

1. Збірка «Сонячні кларнети»: естетична програма духовного відродження нації.
2. Проблема національного відродження українського народу в поемі «Золотий гомін».
3. Трагічні перспективи революції в поемі «Скорбна мати».
4. Особливості поетичного стилю П.Тичини періоду «Сонячних кларнетів» (засоби пісенності, афористика, медитативність, асоціативність, строфіка).

Практичне заняття №3-4
Естетична концепція лірики «неокласиків»

План

1. Формування ідейно-естетичних засад поетів «п'ятірного грона».
2. Художня інтерпретація М.Зеровим образів і мотивів античної міфології.
3. Образ міста в поезії М.Драй-Хмари.
4. «Неокласичний» період творчості М.Рильського: світоглядне кредо, естетичні принципи, стильова еволюція.

Практичне заняття №5-6

Михайль Семенко – поет-експериментатор.
Євген Плужник: екзистенціальна природа світосприйняття

План

1. Роль Михайля Семенка в культивуванні футуризму.
2. Змістова новизна, деструкція традиційної форми вірша (збірки «Prelude», «Дерзання», «Кверофутуризм», 1913-1914 рр.).
3. Новаторський внесок Є. Плужника – поета-експресіоніста в українську поезію 20-х років (збірки «Дні», «Рання осінь», «Рівновага»).
4. Основні мотиви творчості поета: 1) кривавий терор революції («А він молодий, молодий...», «Уночі вели його на розстріл»); 2) туга за минулістю краси, гармонією світу і людини, пейзажна та інтимна лірика («Ніч..., а човен – як срібний птах», «Вчись у природи творчого спокою», «Річний пісок, слідок ноги твоєї...»); 3) історіософічні мотиви у поглядах на минуле і сучасне життя («Для вас, історики майбутні...», «Суди мене судом своїм суворим»).
5. Особливості поетичного стилю митців. Значення творчості письменників для української літератури.

Практичне заняття № 7

Богдан-Ігор Антонич

План

1. Естетичні погляди Б.-І. Антонича. Випробування лірики в різних формах її прояву – авангардистських та класичних (збірка «Привітання життя»).
2. Поєднання язичницьких мотивів із християнськими, міфологічність образу, екзотика лемківського краю, психологічне перевтілення героя, його уподібнення явищам природи, філософська інтерпретація навколишньої дійсності як частки космічного буття (збірки «Три перстені», «Книга Лева», «Зелена Євангелія»).
3. Феномен міста у творчості письменника (збірка «Ротації»).

Практичне заняття № 8

Володимир Свідзінський

План

1. Асоціативні образи-символи, елементи сюрреалізму в ранній творчості поета (збірка «Вересень»).
2. В.Свідзінський – майстер ліричної пейзажної мініатюри («У рідній моїй стороні...»).
3. Мотив самотності ліричного героя, його самоізоляції від жорстокої дійсності, єднання з природою («І цей листочок, як я...», «Біла пушинка», «Ой красна ти, яблунько...», «Зелені свята»).
4. Філософія життя і смерті (цикл з 7 віршів «Пам'яті З.С.-ської»). Зв'язок інтимної лірики з усною народною творчістю.

Практичне заняття № 9
Художні наративи у прозі Миколи Хвильового

План

1. М.Хвильовий як «основоположник справжньої нової української прози» (О.Білецький). Тематична злободенність і стильова самобутність збірки «Сині етюди».
2. Імпресіоністична манера письма у новелах («Дорога й ластівка», «Кіт у чоботях»).
3. Героїко-романтичні твори, трагічне відтворення в них химерної сув'язі мрії та дійсності («Мати» та ін.).
4. Проблема вини і спокути, роздвоєння особистості «Я (Романтика)».
5. Актуальність проблематики новел М. Хвильового. Передбачення і пророцтва митця.

Практичне заняття № 10

Новелістика Г. Косинки

План

1. Автобіографізм новели «На буряки».
2. Жанрово-стильові особливості ранньої прози («За земельку», «Мент»).
3. Глибоко психологічне розкриття характерів персонажів у новелах («В житах», «Серце», «Мати»).
4. Новели «На золотих богів», «Фавст» як новий етап у творчості письменника.
5. Особливості індивідуальної стильової манери Г. Косинки.

Практичне заняття № 11

Проблема людської екзистенції в прозі
Валер'яна Підмогильного

План

1. Тематичне розмаїття, психологізм та модерністські засоби характеротворення «цілісної» людини у новелістиці В.Підмогильного («Історія пані Ївги», «Сонце сходить»).
2. Минуле й сучасне життя народу в соціальному та національному аспектах за повістю «Третя революція».
3. «Місто» В.Підмогильного як інтелектуально-психологічний роман. Неоднозначність, діалектична змінність образу Степана Радченка.
4. Маргінальний характер «Міста» в контексті класичних зразків (Дж. Лондона, Гі де Мопассана, Оноре де Бальзака, Л. Толстого).

Практичне заняття № 12

Новаторський характер роману Юрія Яновського «Майстер корабля»

План

1. Жанрова специфіка роману «Майстер корабля». Особливості художньої форми.
2. Біографічні алюзії, інтертекстуальні перегуки та їх інтерпретація.
3. Символіка образів та їх прототипи.
4. Багатогранність таланту Ю. Яновського.

Практичне заняття № 13

Інтелектуальна проза В. Домонтовича

Практичне заняття № 14

Химерна проза Майка Йогансена
Повісті М. Йогансена «Подорож ученого доктора Леонардо та його майбутньої коханки прекрасної Альцести в Слобожанську Швейцарію» та «Неймовірні авантюри дона Хозе Перейра в Херсонському степу»

Практичне заняття № 15
Формування української драматургії поч. ХХ ст.
Історична драматургія Івана Кочерги та Л. Старицької-Черняхівської

Практичне заняття № 16
Формування української драматургії поч. ХХ ст.

План

1. Побутово-етнографічний театр (Г.Юра) та експериментальний Леся Курбаса («Березіль»).
2. Творча біографія М. Куліша. Художні особливості його п'єс.
3. Сатирична комедія «Мина Мазайло». Розвінчання національного нігілізму, духовної обмеженості на матеріалі українізації.
4. Трагедія гуманізму в умовах суспільно-політичних розмежувань українського суспільства в «Патетичній сонаті».

Практичне заняття № 17
Актуальні проблеми національного буття
в доробку Остапа Вишні

План

1. П.М. Губенко. Гумористична оповідь про життя і творчість («Моя автобіографія»).
2. Національний колорит усмішок, утвердження засобами гумору народної моралі («Ярмарок», «Дідів прогноз», «Як ми колись учились»). Охарактеризувати жанрові різновиди усмішки.
3. Сатирично-гумористична трилогія «Чукрен», «Чухраїнці», «Дещо з українознавства» про особливості ментальності українського народу.
4. Цикл «Мисливські усмішки»: особливості жанру, проблематика, стиль.
5. Філософські роздуми автора про роль літератури і мистецтва в суспільному житті (щоденник «Думи мої, думи мої...»).

Практичне заняття № 18
Національна й загальнолюдська проблематика
кіноповістей Олександра Довженка

План

1. О. Довженко – творець кіноповісті.
2. «Зачарована Десна» – твір про джерела, з яких починається митець (національне оточення; природа; уява, фантазія, воля маленької людини тощо).
3. Своєрідність композиції «Зачарованої Десни», наявність двох ліричних героїв. Роль умовної символіки у творі.
4. Національні та загальнолюдські проблеми кіноповісті «Україна в огні» (підготувати питання для диспуту).

Практичне заняття № 19-23
Творчість поетів-«пражан»

План

1. Празька школа (Юрій Липа, Юрій Клен, Олег Ольжич, Олена Теліга, Євген Маланюк, Наталя Лівницька-Холодна та ін.).
2. Організація українських письменників «Мистецький український рух» (Улас Самчук, Іван Багряний, Віктор Петров, Юрій Косач, Ігор Костецький та ін.).
3. Об'єднання письменників «Слово» (Григорій Костюк, Юрій Шерех, Василь Барка, Тодось Осьмачка, Улас Самчук, Докія Гуменна та ін.).
4. Екстремальність як умова буття митця (Івана Багряного). Історія написання «Тигроловів», рецепція роману в літературній критиці. Образ Григорія Многогрішного як втілення багрянівського ідеалу українського інтелігента 30-х років.
5. Жанрова своєрідність твору; образи – символи; фольклорні елементи, їх роль у розкритті ідейного задуму автора. Особливості сюжету та композиції.
6. Жіночі образи роману: Ганни Морозихи, старої Сірчихи, Наталки, засоби їх творення (індивідуалізуючі портрети, психологічні штрихи, життєва конкретика і т. ін.).
7. Проблема збереження національного менталітету та традицій української сім'ї в романі.

Практичне заняття № 24

Художнє осмислення трагедії України ХХ ст. у творчості Івана Багряного

План

1. Екстремальність як умова буття митця (Івана Багряного). Історія написання «Тигроловів», рецепція роману в літературній критиці. Образ Григорія Многогрішного як втілення багрянівського ідеалу українського інтелігента 30-х років.
2. Жанрова своєрідність твору; образи – символи; фольклорні елементи, їх роль у розкритті ідейного задуму автора. Особливості сюжету та композиції.
3. Жіночі образи роману: Ганни Морозихи, старої Сірчихи, Наталки, засоби їх творення (індивідуалізуючі портрети, психологічні штрихи, життєва конкретика і т. ін.).
4. Проблема збереження національного менталітету та традицій української сім'ї в романі.